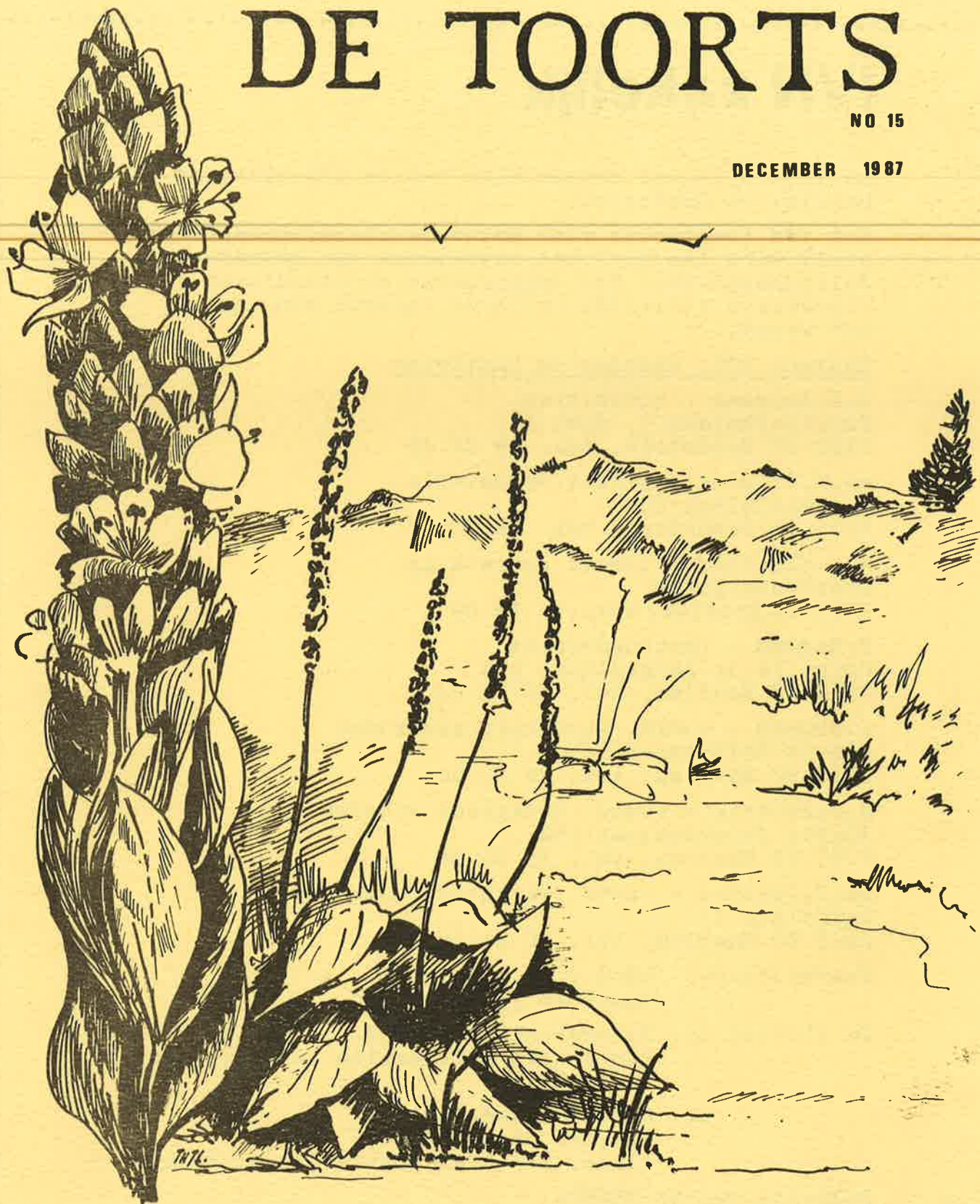

DE TOORTS

NO 15

DECEMBER 1987

contactblad van de afdeling
haarlem en omstreken
van het IVN

5^e JAARGANG

IVN zakelijk

DE TOORTS is het contactblad van de IVN-afdeling
Haarlem en Omstreken.

Het IVN (Instituut voor Natuurbeschermingseducatie)
stelt zich ten doel het bevorderen van natuur- en
milieubesef door het organiseren en stimuleren van
educatieve activiteiten in de ruimste zin van
het woord.

Bestuur Afd. Haarlem en Omstreken

J.L.Andreae - voorzitter
Provinciënlaan 5, flat 41
2101 SP Heemstede, tel. 29 28 49

mw.M.Wilmink - eerste secretaris
v.d.Waalslaan 20
2105 TD Heemstede, tel. 28 75 28

M.Daalmeijer - tweede secretaris
Prattenburg 201
2036 SJ Haarlem, tel. 33 39 09

F.Hagens - penningmeester
Cornelia de Langestraat 224
2037 NR Haarlem, tel. 36 57 25

J.Cronau - coörd. werkgroep excursies
Van 't Hoffstraat 113
2014 RC Haarlem, tel. 24 09 00

N.v.Esterik - coörd. werkgroep scholen
Aletta Jacobsstraat 180
2037 PE Haarlem, tel. 35 63 98

mw.P.Peeters - coörd. werkgroep cursussen
Delftlaan 71
2023 LC Haarlem, tel. 26 34 36

Jaarbijdrage: leden f 22,50
donateurs f 25,-

Te storten op: Girorekening 5007954
t.n.v. IVN-afd.Haarlem en Omstreken
Haarlem

of: Rabobank Haarlem
rek.nr. 38.94.03.407
t.n.v. IVN-afd. Haarlem en Omstreken

Redactie van DE TOORTS

J.Cronau jr.
R.Hoogstraten
J. de Jong
Th.Litjens
G.Peeters

Redactie-adres: Delftlaan 71, 2023 LC Haarlem

Inhoud

Verslag ledenvergadering	2
✓ Drinkwater	5
Duizendpoten gevraagd	6
Wij feliciteren	6
In barre tijden	7
Gidsencursus nieuwe stijl	9
In memoriam Kees Brassem	10
Ledenlijst	10
✗ De IVN-Herfstexpositie in Heemstede	11 ✗
De Groene winkel	13
Contactavond	14
Zuid-Kennemerland Natuurlijk	14
De Bollenschuur	15
Waarom is de hemel blauw?	15
✓ Zo maar wat prietpraat	16 —
Groencursus herfst 1987	19
Groencursistenloflied	20
(meer) Nog (eens) groen	21
Als geknipt	221

van de redactie- tafel

Allereerst wenst de redactie u allen prettige feestdagen toe en alle goeds voor 1988, een jaar dat heel belangrijk gaat worden voor onze afdeling. Als u dat nog niet wist, kunt u er meer over lezen in het verslag van de ledenvergadering.

Zoals u wel gemerkt zult hebben, ziet DE TOORTS er een ietsje anders uit dan anders. Elke pagina is voorzien van een sterretjeskader. Nu de regering zich genoopt ziet overal de franjes van af te knippen, dachten wij op bescheiden wijze enige oppositie te moeten voeren en juist wat extra-versiering aan te brengen. We hopen dat al die sterren bij u in de smaak zullen vallen.

Kopij inzenden vóór 1 maart febr

VERSLAG

VERGADERING

Algemene ledenvergadering, gehouden op 21 september 1987
in het gebouw van de Stichting Welzijn, Spaarne 72, Haarlem

1. Opening. Na een bijzonder welkom aan de heer Jan v.d. Pool heette de voorzitter Jan Andreae een ieder welkom en vermeldde het grote belang van deze bijeenkomst in verband met het excursieprogramma van het komende voorjaar en het scholenproject in het kader van de Manifestatie Zuid-Kennemerland Natuurlijk. Het IVN zal bij deze activiteiten een grote rol spelen.

De volgende leden gaven kennis van verhindering:
Jos Kluyters, Ron Bolland, Maria Sanders, Ruud Maarschall,
Plien Peeters en de nieuwe voorzitter van het district
Noord-Holland Jan den Houder.

2. Notulen. Er kwamen enkele reacties op de notulen van de ledenvergadering van 24 februari.
 - a. Op 14 mei jl. is de kas van het depot bij Plien Peeters gecontroleerd en in orde bevonden.
 - b. Theo Litjens vroeg naar het hoe en wat van de laatste districtsvergadering. Het bestuur had wel een afgevaardigde gestuurd, maar steekt zelf weinig energie in het district, omdat dit al jaren bezig is zich op te richten en te profileren, maar weinig betekent voor de afdelingen, was het antwoord.

De notulen werden met algemene stemmen goedgekeurd.

3. Manifestatie. Jan v.d.Pool begon zijn uiteenzetting over de excursies in het komende voorjaar met een sprookje. Jan (Andreae) en Jos (Kluyters) wandelen samen de laan uit, dwars door Zuid-Kennemerland, en zij zien dat het

heel mooi is... Het slot van het verhaaltje was, dat zij beiden zich wilden inzetten om al dit moois niet alleen te bewaren, maar ook bekend te maken aan alle bewoners van deze streek. Vervolgens gaf Jan v.d.Pool aan de hand van geprojecteerde schema's en concepten een zeer duidelijke uiteenzetting van alle geplande activiteiten voor de manifestatie van maart tot en met juni 1988.

De lijst ziet er als volgt uit:

Activiteiten

- Mens en Natuur, Vleeshal
- Cultuur en Natuur, Concertgebouw
- Exposities op andere plaatsen
- Excursieprogramma
- Lezingen
- Scholenproject
- Teken-/schilderwedstrijd
- Fotowedstrijd
- Fietsroutes
- Natuurpaden
- Bibliotheken
- Boek "Zuid-Kennemerland Natuurlijk"
- Natuurkijkaart

Exposities

- Bezoekerscentra
 - "Een nieuw nationaal park"
 - "Waterwinning en natuurbeheer"
 - "Niet alle gras is groen"
 - Leyduin/Woestduin/Vinkenduin
- Gemeenten
 - "De Zandvoorters en hun duinen"
 - "Vogels van Zuid-Kennemerland"
 - Bekroond werk Teken-/schilderwedstrijd
 - Bekroond werk Fotowedstrijd
 - "Stinzeplanten"
 - "Mens en afval in de natuur"
 - "Natuur tussen huizen en wegen"
 - "Bijen en bijenplanten"
 - "Herstelplan Velserbeek"
 - "Gemeentelijk groen"

Excursies

Zuidpier/strand
Omgeving Zandvoort
Kennemerduinen
Amsterdamse Waterleidingduinen
Duin en Kruidberg, Midden-Herenduin
Buitenplaats Waterland
Landgoed Beekestijn
Landgoed Velserbeek
Koningshof
Elswout en omgeving
Leyduin, Woestduin, Vinkenduin
Huis te Manpad
Geomorfologie Zuid-Kennemerland
Thijsses Hof
Caprera
Haarlem West

*
* Bennebroeker Bos
* Strandvlakte (polder) Vogelenzang
* Haarlemmerhout
* Stadskweektuin
* Stadswandelingen
* Natuur in Schalkwijk
* Polderexcursie
* Spaarnwoude/Heksloot
* Stelling Amsterdam
*

Over de activiteiten rezen enkele vragen. Jacques de Jong: "Die f 1,50 gireren als inschrijving voor een excursie, is dat nu echt nodig?" Jan v.d.Pool: "140.000 mensen worden geïnformeerd over het excursieprogramma. Als organisator willen wij van tevoren weten hoeveel mensen we kunnen verwachten. Het bedrag is meer symbolisch en kinderen zijn vrij van betaling."

Loes v.d.Berg is helemaal tegen. Het vragen van geld druist in tegen de principes van het IVN om juist het grote publiek te kunnen bereiken.

Wil van Beek: "Als ook onze eigen mensen (leden en donateurs van onze afdeling) moeten inschrijven voor een excursie, is er wel wat uitleg nodig in DE TOORTS."

Gea Soer: "f 1,50 moet toch wel kunnen."

Theo Litjens vroeg of alle excursies al vaststaan. Wat nu op papier staat zijn plannen. De uitvoering daarvan hangt af van het aantal medewerkers.

Fred Hagens wilde weten hoeveel mensen er mee kunnen met een excursie. Maximaal 20. En: "Uit welke verenigingen komen de excursieleiders?" Voornamelijk uit IVN, Vogelwerkgroep, KNNV en de Jeugdbonden.

Will van Beek en de heer Parmentier, beiden uit Hillegom, vroegen tot waar de grens loopt van de Manifestatie. De voorzitter legde uit dat alleen Zuid-Kennemerland doelgebied is voor alle activiteiten. Een voorstel van Will: kies de bibliotheek van Hillegom als centrum van publiciteit voor de activiteiten.

Er werd tijdens deze discussie besloten dat het komende voorjaar de normaliter geplande activiteiten in het Haarlemmermeerse Bos en in het Heempark van Hillegom ondanks de Manifestatie toch doorgang zullen vinden.

4. Scholenproject. Niels van Esterik kreeg het woord om te vertellen over het scholenproject. Doel: leerlingen van het basisonderwijs (groepen 6, 7 en 8) en de eerste klassen van het voortgezet onderwijs bij de natuur betrekken. Dit zijn in Zuid-Kennemerland 175 scholen. De vorm waarin dit zal gebeuren: leskist met lesbrieven, werkbladen, didactische handleiding en diverse materialen (loeps, spullen om proefjes te doen, kweekbakje, aquarium enz.). Leesmateriaal over de volgende onderwerpen zal op twee niveaus worden aangeboden: strand en zee, duinen, water, kleine dieren, planten, vlinders. Verder bevat de kist een wijkverkenningsspel, een kwartetspel over het milieu en een natuurrijkkaartpuzzel. In de leskist komen ook twee, mede door IVN'ers vervaardig-

de fietsroutes, die ook bij de VVV verkrijgbaar zullen zijn. Door gebruik te maken van subsidies van diverse gemeentes kunnen de scholen voor het symbolische bedrag van f 15,- de leskist aanvragen. De werkelijke kostprijs ligt rondom de f 150,-.

5. Rondvraag. Waarschijnlijk doordat er al veel werd gediscussieerd na de uiteenzetting van Jan v.d.Pool waren er geen dringende zaken meer voor de rondvraag.
6. Sluiting. Jan Andreae sloot een zeer boeiende vergadering rond kwart voor elf.

Mieke Wilmink
Martin Daalmeijer

-0-0-0-0-0-0-0-0-

drinkwater

Onder het duinoppervlak bevinden zich twee soorten grondwater: een laag zout water die ontstaan is door het eeuwenlang doorsijpelend zeewater, en een laag zoet water die door neerslag is ontstaan.

Zout water is zwaarder dan zoet water. Tussen de zandkorrels "drijft" daardoor het zoete water op het zoute.

Op plaatsen waar het langst en het meest duinwater was opgepompt, werd die zoete bovenlaag in de loop der tijden steeds dunner. De natuurlijke aanvulling door regen was daar niet meer voldoende om de zoetwatervoorraad op peil te houden. Er moest kunstmatige infiltratie worden toegepast.

Sinds de jaren vijftig wordt in de Noordhollandse duingebieden tussen Vogelenzang en Castricum voorgezuiverd rivierwater uit de Rijn aan de oppervlakte, via infiltratiekanalen, toegevoegd. De voornaamste winplaats is het Lekkanaal bij Jutphaas. Is de kwaliteit van het Rijnwater slecht, dan wordt de toevoer gestopt. Bovendien ondergaat het water in een bezinkbekken een eerste natuurlijke voorzuivering, doordat een deel van de verontreiniging er kan bezinken. Nadeel van deze methode van infiltreren is dat voedselrijk rivierwater het voedselarme duinmilieu verandert. In waterwingebieden in de duinen zie je dat aan de veel rijkere planten- en bomengroei. Sinds enkele jaren experimenteren de duinwaterbedrijven daarom met het toevoegen van water in de ondergrond via diepe infiltratieputten. Deze methode heeft het voordeel dat de ecologie niet verstoord wordt. Diep in de grond vermengt het aangevoerde water zich met het aanwezige zoete water en verkrijgt na verloop van tijd de eigenschappen van grondwater, geschikt om op te pompen.

(Uit: "Ons water, ons leven", uitgave van het ministerie van VROM)

Druizendpoten gevraagd!!

Zoals sommigen van u reeds zullen weten, hebben Plien en Gerard Peeters het voornemen om -volgend jaar- het drukke Westen te verruilen voor het nog rustige Oosten des lands.

Voor onze afdeling wordt dat een heel gevoelig verlies, omdat we dan immers in één klap twee zéér actieve, enthousiaste, kundige en vooral aardige medewerkers kwijtraken....

Hoewel sommige mensen nu eenmaal onvervangbaar schijnen te zijn, doet het bestuur tóch een oproep aan u allen, om een aantal van hun taken over te willen nemen.

We zoeken met name medewerk(st)ers op het gebied van gidsen, cursussen, (Toorts-)redactie en ter versterking van het bestuur.

We hopen op flink wat reacties van uw kant...!

Het bestuur

WIJ FELICITEREN:

KARIN KOKS en JAN BRUSSEL met de geboorte van hun zonen JURRE en JORIS,
op 29 augustus ("dubbele zorg, dubbele blijdschap"....)

en

LEO en MARIJKE ZOETELIEF-VOGEL met de geboorte van EVELIEN SIMONE,
op 5 oktober ("Nieuw Leven, Een groot Wonder"....)

IN BARRE TIJDEN

Voor vele mensen is de winter niet de meest aangename tijd. Officieel begint dit jaargetijde omstreeks 21 december, maar voor mij is de winter vandaag, 1 december, ingegaan en duurt tot 1 maart. Drie lange maanden van barre tijden. Afgezien van enkele zonnige, vriesdroge dagen met strak-blaauwe lucht, noodt het weer niet tot naar buiten gaan.

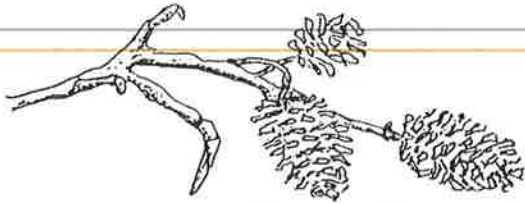
En bovendien is er ook niets te zien. De natuur is dood. We moeten tot maart (en volgens sommigen zelfs tot mei) wachten....

Ho,ho! Dat is toch tē boud gesproken. Niets is dood. De natuur is hoogstens tijdelijk in rust. Maar er is volop te zien en te beleven! Als u een tuintje hebt met een ietsepietsje gazon, wees dan niet verbaasd een bloeiend madeliefje te vinden, wanneer u de sneeuw wat wegveegt. En de kerstroos (niet te verwarren met de kerstster) bloeit uitsluitend in de winter.

Maar ook een wandeling in het bos, duin, park en plantsoen levert verrassingen op. Wij (van het I.V.N.) houden onze knoppendag altijd al vrij vroeg in het voorjaar. En steevast horen we dan: "Nu al? Er zijn toch nog geen knoppen". Dat is evenwel een misverstand. Want al vóór de winter (in september-oktober) zitten de knoppen voor het volgend voorjaar reeds aan bomen en struiken. De hele winter houden ze zich gedeisd in hun beschermende schutblaadjes. Maar ze zijn er wēl en ook goed zichtbaar aan de nu bladerloze takken.

Sterker nog: aan de berk en aan de hazelaar staan de mannelijke katjes, die straks in het voorjaar opengaan en stuifmeel verspreiden, nu al (in oktober) te pronken.

De els is nog veel leuker om te zien. Naast de mannelijke, zijn ook de veel kleinere, vrouwelijke katjes al van de partij. En als u nu toch de els goed aan het bekijken bent, kunnen u de vruchten (de elzeproppen) beslist niet ontgaan. Die zijn voortgekomen uit de vrouwelijke katjes van verleden jaar. Ze zijn nu (1 december) open, zwart en leeg. Het zaad is er uit, òf

ELS

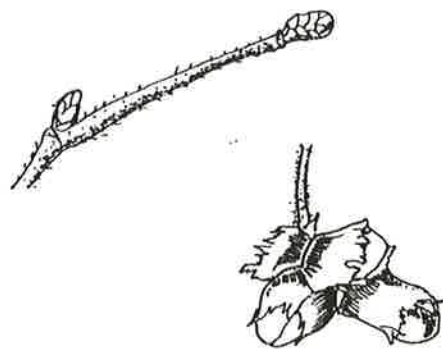
opgegeten door de doortrek-
kende sijsjes, òf gewoon naar
beneden gevallen om (zo moge-
lijk; denk aan de gelijkenis
van de Zaaier!) de soort in
stand te houden.

Bij de hazelnoot zult u ver-
geefs naar de vrouwelijke kat-
jes zoeken. Daarvoor moet u
wachten tot februari. En zelfs

dan is de kans groot, dat ze u ontgaan....

Niet alleen nauwkeurig kijken, maar vooral geduldig zoeken
loont de moeite. Drie kleine, rode "veertjes", elk hooguit
3 milimeter groot, kijken om het hoekje van een knop (en
móóí dat ze zijn onder de loupe!).

En dan ook nog maar een heel en-
kele: hooguit één vrouwtje op
vijftig mannetjes (katjes). Maar
die minieme fel-rode veertjes
moeten bestoven worden met stuif-
meel en daarna uitgroeien tot een
hazelnoot. Probeert u die ukkies
van vrouwtjes eens aan één boom

HAZELAAR

te tellen en later, in de nazomer, het aantal noten. Dan
blijkt, dat er van de meeste niets is terecht gekomen. Hebt
u achter in uw eigen tuin een hazelnoot staan, markeer dan
in februari die vrouwtjes met een gekleurd draadje wol. Dan
weet u in september waar u uit moet kijken naar noten.
Zitten er zo'n twintig aan uw boom, dan hebt u een héél
beste! Ook in Friesland (het land van mijn jeugdjaren) was
me dit al opgevallen en de leraar (biologie) wist niet anders
dan: hazelnoten geven altijd weinig vrucht. Maar dat klopt
van géén kant, want bij Venlo, en later in het Duitse Sauer-
land, vond ik bomen met honderden noten eraan. Waarom hier
niet? Ik wacht nog steeds op het antwoord...!

En hebt u geen hazelnoot in uw tuin, of hebt u zelfs helemaal
geen tuin, ga dan deze winter eens kijken in de Haarlemmer-

hout, of achter de Jeugdherberg aan de Jan Gijzenkade. En ook in het recreatiegebied van Spaarnwoude zijn ze veel aan-geplant. U herkent ze dus nu aan de mannelijke katjes. En let dan meteen eens op de berk en de els. Waarschijnlijk valt het u dan op, hoeveel moois er nog meer te zien is in dit barre jaargetijde in het "dode" bos, park, enz. Zoveel, dat deze hele Toorts daarvoor veel te klein zou zijn om alles te beschrijven. Meer daarover dus in december volgend jaar.

Niek Nicolai

-0-0-0-0-0-0-0-0-0-

De gidsencursus gaat nu de laatste fase in. In de maanden januari tot en met maart staat nog een aantal les-avonden op het programma, die we ook weer open willen stellen voor onze leden en donateurs. Eigenlijk was de mogelijkheid er dus al, maar er werd weinig gebruik van gemaakt. We hopen dat we nu regelmatig niet-cursisten op onze avonden mogen ontmoeten. Die kunnen dan tevens kennis maken met de

groep cursisten. Dat bevordert, naar we hopen, de samenwerking in de toekomst.

Wie mee wil helpen met het organiseren van een avond kan contact opnemen met de coördinator en in overleg met hem of haar iets doen. De coördinator heeft de verantwoordelijkheid voor een avond. Namen en telefoonnummers staan vermeld in onderstaand lijstje.

Rooster lesavonden Blok VI

Altijd op dinsdag, aanvang 19.45 uur, einde lesavond tussen 22.00 en 22.30 uur; plaats: Openluchttheater Bloemendaal.

5-1-'88 thema milieu: huishouden en afval;
coörd. Anneloes Spruyt, 020-715920

19-1-'88 thema insecten
coörd. Plien Peeters, 263436

2-2-'88 thema milieu: Landbouw/Derde Wereld
coörd. Maureen Hulshoff, 02299-829

23-2-'88 thema mossen
coörd. Maureen Hulshoff 02299-829

8-3-'88 thema milieu: industrie, verkeer, broeikaseneffect
coörd. Gerrit Schouten, 02517-5460

Bij alle thema's "milieu" zal het onderwerp zure neerslag
ter sprake komen.

Tot ziens op een of meer van de cursusavonden.

Werkgroep cursussen

-0-0-0-0-0-0-0-0-

In memoriam Kees Brassem

Op de terugweg van zijn vakantie in Zwitserland, het land
dat hem zo lief was, is Kees op 11 oktober 1987 plotseling
overleden.

Hij was ruim vijf jaar lid van onze afdeling en behaalde
in 1982 het IVN-diploma Natuurgids.

Enthousiast wilde hij als excursieleider aan de slag gaan.
Doordat excursies vaak samenvielen met zijn werktijden, kwam
hij niet op gang. Maar ná zijn pensionering wilde hij echt
beginnen. Hij had zich al opgegeven voor het leiden van
excursies in het kader van de Manifestatie '88. Hij heeft
zijn plannen helaas niet meer tot uitvoering kunnen brengen.

Degenen onder ons die Kees hebben meegemaakt - vooral dus
zijn medecursisten - hebben hem leren kennen als een vrien-
delijke, altijd tot helpen bereide man, die op een prettige
manier over de natuur wist te vertellen.

Zo zal hij in onze herinnering voortleven.

Hij ruste in vrede.

-0-0-0-0-0-0-0-0-

LEDENLIJST

Wijzigen

Eric van Bakel, Kamperstraat 3, 2012 XA Haarlem, tel. onge-
wijzigd (nieuw adres).
Mona Schön-Westerduin, Schotersingel 49, 2021 GC Haarlem,
26 44 11 (nieuw adres)

Overleden

C. Brassem, Vogelenzang

Schrappen

A. Groot, Santpoort

Nieuw lid

J.E.Valkenier, Perseusstraat 14, 2024 VZ Haarlem,
tel. 26 05 34

DE IVN-HERFSTEXPOSITIE IN HEEMSTEDE

Toen vorig jaar Mieke Wilmlink een oproep deed onder de I.V.N.-leden voor de bemanning van het toen nieuw te openen milieucentrum bij de kinderboerderij in het Heemsteedse Groenendaal, hebben ook Sis en ik zich spontaan gemeld. En wel voor het onderdeel "inrichten van exposities", hoewel we beiden geen idee hadden wat dat zou gaan inhouden, zeker niet voor wat dit object betreft.

Marginaal hebben we toen een beetje meegedaan bij het inrichten van de openingsexpositie in het voorjaar, maar voor de nu lopende en tot ± 7 december a.s. geopende herfstexpositie in het zo prachtig gebouwde en gesitueerde, maar van zo'n verschrikkelijke naam "Ecodroom" voorziene centrum, zijn we er met de haren bijgesleept en er zo'n beetje óók in begraven.... Dat klinkt nogal verontrustend, maar gelukkig was de realiteit toch wel wat anders. We hebben het namelijk met groot plezier gedaan en ik wil u daarom via dit artikel deelgenoot maken van het enthousiasme van de deelnemers aan deze, onder I.V.N.-vlag gebouwde tentoonstelling.

Die deelnemers waren: Mariska van der Eem, Claar de Jong en Sis en Jacques de Jong, door Peter Borgwat met raad en een beetje daad (hij moest immers werken....) bijgestaan. Wat hebben we fijn samengewerkt en plezier beleefd in die voor ons zo roemruchte twee-en-een-halve dag, de periode die voor ons beschikbaar was om vanaf startpunt "0" tot een voor ieder (maar wel speciaal voor kinderen) aantrekkelijke en begrijpelijke, educatieve herfsttentoonstelling te komen. In één adem met ons I.V.N.-ers dienen zeker ook genoemd te worden de vogelaar Frits Ruckert en de "baas" van de kinderboerderij John Fidom. Voor hen beiden was geen klus te zwaar en als zij ons niet hadden geholpen, had ik nog moeten zien of we het wel voor elkaar hadden kunnen krijgen!

Na tijdens de laatstgehouden vergadering van de medewerkers en -sters van de "Beheerscommissie Kinderboerderij en Milieucentrum" van de voorzitter de vererende (?) opdracht te hebben gekregen een namens het I.V.N. in te richten herfstexpositie te maken, bleek, toen we de koppen bij elkaar staken en de agenda's trokken, dat daarvoor slechts 2½ dag beschikbaar was, alvorens de opening van deze tentoonstelling, op 7 oktober, een feit zou zijn. Voorwaar geen ruim-bemeten tijd!

Weliswaar hadden we het weekend ervoor om wat materiaal bijeen te zoeken en alvast een paar voorbereidingen te doen, maar het inrichten zelf kon slechts geschieden op maandag, dinsdag en woensdagochtend; de opening zou zijn op woensdag 7 oktober, des middags om 13.30 uur....

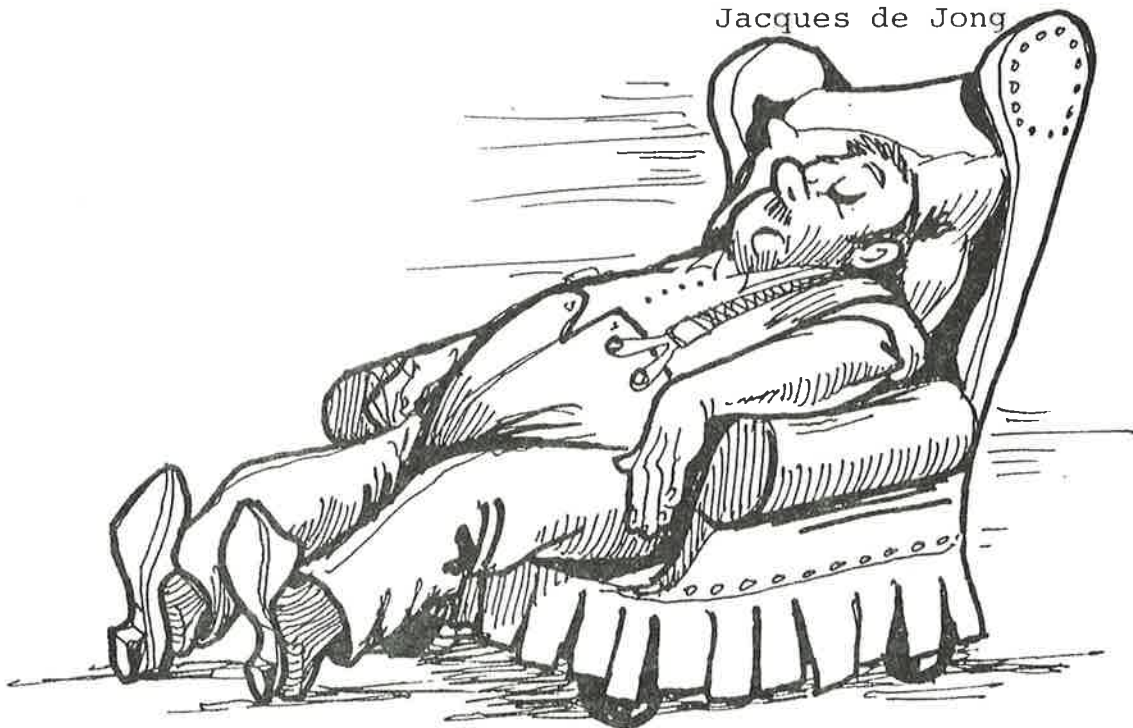
Ofschoon wel eens wordt beweerd dat je onder een bepaalde stress de beste resultaten kunt boeken, waren we toch wel unaniem van oordeel dat de beschikbare tijd te krap bemeten was: met name aan de finishing touch kon geen aandacht meer besteed worden. De meesten van ons zijn van 's morgens 9 tot 's middags 5 uur in de weer geweest en waren, zoals te verwachten, 's avonds dan ook behoorlijk afgedraaid.

Maar goed: we waren precies op tijd, dus woensdag 7 oktober, klokslag 13.30 uur klaar. We hebben elkaar toen eens glunderend aangekeken: we waren namelijk best wel een beetje trots op het resultaat (dat door sommige bezoekers inmiddels al van het stempel "professioneel" is voorzien!) en lieten dat dan ook aan ieder die het horen wilde, horen. Claar de Jong deed dat uiteraard op de meest bloemvolle wijze....

Even informatief: vanuit het thema "in de herfst vallen de bladeren, maar wat gebeurt er nu met al dat afgefallen blad?", hebben we de expositie in een aantal onderdelen opgebouwd. Dat zijn: schimmels en paddestoelen; het "bodemleger" dat voor de afbraak zorgt; waarom valt het blad en waarom verkleurt het; herfstvruchten en zaadverspreiding en als laatste, bij de uitgang: hoe bereiden de dieren zich voor op de winter (als verwijzing naar de ernaast liggende kinderboerderij). Onnodig te zeggen, dat Plien Peeters ons ook van ideeën en materiaal heeft voorzien!

Dit artikel is ook bedoeld als een invitatie aan eenieder die het leest: als je eens in de buurt bent (maar ook als dat niet het geval is), kom dan eens kijken. Je kunt de kinderen bezig zien met zelf herfstbladeren maken, of met andere opdrachten, die ze krijgen d.m.v. een puzzeltocht, zowel binnen als buiten het gebouw. Het gonst van activiteiten hier! Het centrum is op de woensdagmiddag en in het weekend geopend. Mocht dit nummer van de Toorts te laat verschijnen en ben je onze tentoonstelling dus misgelopen, géén nood: op 9 december start weer een nieuwe expositie, ditmaal verzorgd door de vogelaars. Maar enkelen van ons zullen hierbij ook wel weer betrokken zijn, denk ik....

Jacques de Jong

....'S AVONDS WAREN WE DAN OOK BEHÓÓRLIJK AFGEDRAAID.

In de Groene Winkel is weer een aantal nieuwe artikelen verkrijgbaar.

1. Poster

Er is een prachtige nieuwe poster over vleermuizen verschenen. Prijs f 8,-.

2. Werkboek

Aansluitend op de poster is ook een werkboek over vleermuizen verschenen. Prijs f 7,50.

3. Werkboek

In samenwerking met de Stichting Nederlandse Schoolradio werd een werkboek over de lucht samengesteld. Het is getiteld Een vuiltje aan de lucht? en het kost f 6,50.

4. Infomappen

Voor de bovenbouw van het basisonderwijs (ook voor bijvoorbeeld jeugdgroepen geschikt) verschenen vier informatiemappen. Elke map bevat, behalve de nodige informatie over het desbetreffende onderwerp, 4 werkbladen en een spel.

- Bos, prijs f 19,95.
- Landschap; behandelt verleden, heden en toekomst van het Nederlandse landschap, prijs f 19,95.
- Hier en daar; handelt over milieu en de Derde Wereld, prijs f 19,95.
- Bedreigde dieren, prijs f 14,95 (goedkoper dan de andere mappen door een bijdrage van het WNF).

De spelletjes zijn los verkrijgbaar à f 6,50, maar de voorraad is beperkt, dus haast u!!

5. Kleurboek

Dieren kleuren is dieren kennen. Prijs f 4,95.

Natuurlijk zijn ook alle eerder in de handel gekomen spullen uit voorraad of op bestelling te leveren.

Adres Groene Winkel: Plien Peeters, Delftlaan 71,
2023 LC Haarlem
tel.023-263436

Contact-avond

FILM VAN JOHN HERKES

Voor de aanwezigen een heerlijke avond, waarop prachtige natuuroptnamen werden vertoond; voor de afwezigen een gemiste ervaring.

John Herkes nam ons mee naar diverse plekken in de omgeving om ons te laten genieten van watervogels, zoals futen en kluten, en rovers zoals kiekendieven en torenvalkjes.

Na het bekijken van de filmpjes hebben we gezellig, onder het genot van heerlijke kop koffie of thee, gezet door Hennie, in een kring wat na zitten praten.

Eén vraag hield ons vooral bezig: bestaat er wel behoefte aan zo'n contactavond? Omdat de opkomst zo minuscule is op een dergelijke avond, zit het bestuur met het probleem of het nog wel zin heeft in de toekomst contactavonden op het programma te zetten.

Mieke Wilmink

-0-0-0-0-0-0-0-0-

EEN PERSOONLIJKE INDRUK VAN EEN
BIJeenKOMST VAN EXCURSIELEIDERS
OP 2 NOVEMBER J.L. IN DE PROF. VAN
GILSESCHOOL AAN DE DASLOOKWEG TE
HAARLEM

Opvallend bij binnenkomst was het grote aantal natuurgidsen van het IVN, zowel van de afdeling Haarlem en Omstreken als van Midden-Kennemerland. Naast IVN'ers waren er ook leden van de Vogelwerkgroep, KNNV en jeugdbonden en enkele gidsen, die op persoonlijke titel zullen meewerken aan de excursies tijdens de natuur- en landschapsmanifestatie.

Het werkgroepje excursies, waarin onze Plien Peeters, verder bestaande uit Ruud Prins, Peter de Jong en de voorzitter/leider van de avond Jan v.d.Pool, had zeer goed voorbereidend werk gedaan. Voor iedere aanwezige was er een envelop met puur praktische informatie, zodat er, na een korte duidelijke uiteenzetting door Jan v.d.Pool over de geplande excursies, groepjes gevormd konden worden. Deze konden direct aan de slag met het maken van afspraken, het samenstellen van de tekst voor het programmaboekje.

Bij deze een pluim op de hoed van het IVN en de IVN'ers die in groten getale zich hebben aangemeld om te helpen de manifestatie Zuid-Kennemerland Natuurlijk te doen slagen.

Mieke Wilmink

-0-0-0-0-0-0-0-0-0-

„de bollenschuur”

Namens het bestuur bezocht ik op 10 oktober jl. de officiële opening van het nieuwe rangeronderkomen "De Bollenschuur" aan de Zijlweg 200 te Haarlem.

Joop Cronau heeft ontzettend hard moeten werken om van een volledig uitgebrande schuur een gezellige en functionele ruimte te creëren. Deze bestaat uit een dia-/filmzaaltje, een keukentje en een "laboratorium" en niet te vergeten een knus "lulhok" beneden en een expositieruimte boven.

Proficiat, Joop, en succes met je Rangers!

Mieke Wilmink

-0-0-0-0-0-0-0-0-0-

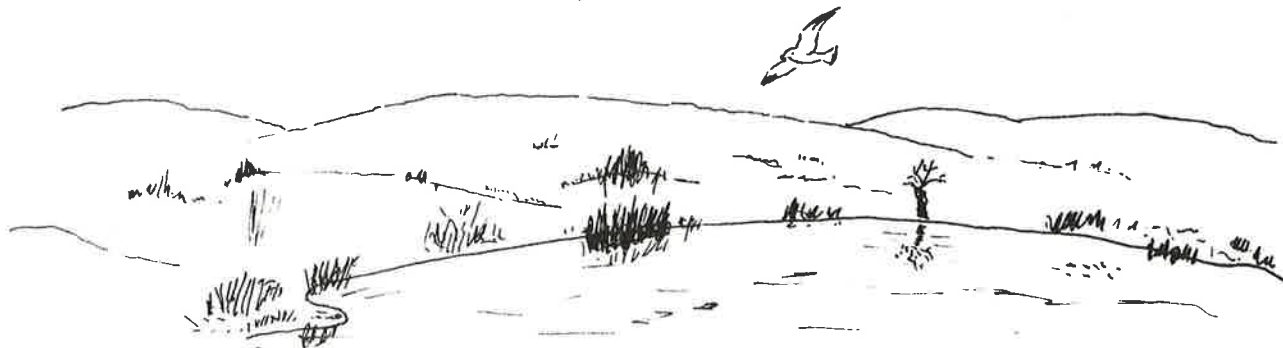
WAAROM IS DE HEMEL BLAUW?

Hebt u zich wel eens afgevraagd waarom de hemel en het water van de oceaan gewoonlijk blauw zijn gekleurd?

Dit komt doordat kleine rondzwevende deeltjes het blauw uit het zonlicht méér verstrooien dan de andere kleuren. Blauw licht heeft namelijk een kortere golflengte.

Water kan ook groenachtig of blauwachtig van kleur zijn. Dit wordt veroorzaakt door microscopisch kleine plantjes en rondzwevend fijn zand.

(Uit: "Gezondheidsnieuws")

Zo maar wat

De vorige keer hebben we gekeken naar de kraai-achtigen bij, op en om de wintervoedertafel. Dat bleek eigenlijk alleen maar om de torenkraai of kauw te gaan.

Vandaag kijken we naar de meeuwen op de voedertafel. Dat zijn uitsluitend de kapmeeuwen, die ook vaak kokmeeuwen worden genoemd. En "op" de voederplank is eigenlijk ook niet juist; het is meestal meer "boven" het plankje. Was de kauw al erg voorzichtig en behoedzaam, de kapmeeuw overtreft hem nog. De kauw wil nog wel eens op de plank neerstrijken en vier of vijf brokken brood verslinden, om er dan -met het zesde stuk in zijn bek- vandoor te gaan. De kapmeeuw is voorzichtiger: hij gaat eerst in de buurt van het plankje zitten, hoog en op korte afstand. Vaak is dit op de nok van het dak van een huis. Bij mij is dat ook het geval. Maar naast het huis, op drie meter afstand van het voerplankje, staat een houten schuurtje met een plat dak. Al gauw zit er een aantal op de rand van dit dak nauwkeurig het brood op de plank in de gaten te houden.

Wat er op zo'n moment in de vogels omgaat, weet je natuurlijk niet. Maar je krijgt de indruk, dat ze met zichzelf aan het overleggen zijn; het lijkt of ze hun kans aan het berekenen zijn: afwegen, mogelijkheden tegen elkaar wegstrepen. Hebzucht (of echte honger) en voorzichtigheid (of schuwheid) lijken om de voorrang te strijden.

Dit alles is natuurlijk puur menselijk gedacht en in menselijke termen verwoord. Maar misschien hebben vogels toch ook wel menselijke trekjes. In ieder geval zijn er, net als bij de mensen, voorzichtigen en brutaaltjes bij. De laatsten nemen het voortouw. Ze komen laag boven de plank bungelen, wiebelend met hun poten. En proberen met hun tenen of met hun snavel het brood te grijpen. Soms lukt dat, maar soms ook niet. In het laatste geval gaan ze onverrichterzake terug naar het schuurdak.

Heel vaak raken ze, hangend op de uitgespreide en zachtjes open neergaande vleugels, met de poten keer op keer de plank aan, zonder evenwel te durven gaan zitten. Duidelijk voeren ze een strijd tussen brutaliteit en behoedzaamheid.

Maar al gauw komen er een paar brutaaltjes. Ze strijken neer op de plank, grissen een (liefst groot) stuk brood met hun snavel op en gaan er schielijk vandoor. Van de op de schuur zittende collega's krijgt een deel nu moed en probeert op dezelfde wijze een stuk brood te verschalken. Een ander deel van het troepje ziet er -letterlijk- brood in om de ongelukkige te achtervolgen en hem of haar net zo lang na te jagen en in het nauw te drijven, tot hij of zij het brood laat vallen. Dan is er een ander gelukkig mee.

Ook de kauwen laten zich niet onbetuigd: ook zij zetten de achtervolging van de onfortuinlijke meeuw in. Ik kan van zo'n schouwspel genieten; twintig vogels achter één hap brood aan, terwijl de voerplank vol ligt... Maar ook in dit opzicht lijkt hun gedrag op dat van de mens: hebzucht, egoïsme en vooral zelf zo weinig mogelijk risico lopen!

Het valt me altijd op, hoe snel de kapmeeuwen in de buurt bij de plank zijn. Je legt het voer op de plank, je draait je om en...hup, ze zijn er al! Ik denk, dat ze op vrij grote hoogte verkenneren in de lucht hebben hangen. Die kunnen vanaf die hoogte een groot terrein in de gaten houden. En zo gauw ze menen, dat er iets te bikken valt, begeven ze zich spoorsslags in die richting. De rest kent dit signaal en volgt ijlings.

Bovendien stoten de verspieters rauwe kreten uit.

Wij zouden, als we honger hadden en iets te eten vonden, dit geheim houden en in het geniep onze maag voeten, maar meeuwen blijken elkaar te waarschuwen als er iets te verhapstukken valt. Het is natuurlijk altijd mogelijk, dat ze allang afgeleerd hebben, de ander buiten de eigen kennis te houden. Want meeuwen zijn intelligente en vooral lepe dieren, die niet zo gemakkelijk te bedotten zijn.

Alle meeuwen zijn sociaal levende vogels. Ze slapen en broeden in grote groepen bij elkaar. En ze zoeken ook gezamenlijk hun voedsel.

Meeuwen zijn eigenlijk vis- en vleeseters. Maar veel meeuwen zijn slechte vissers. Dus zoeken ze plaatsen op, waar ze veel zonder zelf te hoeven vissen, toch aan voldoende voedsel komen. Vandaar dat je altijd veel meeuwen bij de havens vindt, waar vis aan land wordt gebracht. Maar ook vliegen ze en masse op zee achter vissersboten aan, vooral als de netten binnengehaald worden. Ook achter vracht- en passagierschepen kun je ze zien, want ook daar gaat veel "lekkers" overboord.

Ondanks hun voorkeur voor vis en vlees, zijn meeuwen niet kieskeurig. Ze eten alles, wat maar even eetbaar is. Ze zwalken bij eb langs de vloedlijn en vinden van alles. Gek zijn ze op schelp- en schaaldieren. Daar weten ze dan ook goed weg mee. Ze nemen ze in hun snavel mee naar grote hoogte en laten ze dan kapot vallen op iets hards: een grote steen, het dak van een strandpaviljoen, of de boulevard. En dan als de kippen erbij, om de inhoud van schelp of schaal te verorberen, voordat een ander hem vóór is! Die spoed is geboden: een trage meeuw zou immers de hele dag voor andere meeuwen en kauwen werken.

Trage meeuwen zullen er misschien wel zijn, maar die leggen alras het loodje. De natuur is hard. Maar zo blijven wel de gezondste, de kwiekste en de behendigste over, die dan weer gezonde, kwieke, enzovoort, jongen kunnen krijgen. Zo blijft er altijd een uitstekende populatie meeuwen over. Dat geldt uiteraard ook voor alle andere in het wild levende dieren, en waarschijnlijk ook voor alle wilde planten. Zo houdt de natuur zichzelf niet alleen in stand, maar ook in goede conditie.

"The survival of the fittest", noemde Darwin dit, "de overleving van de sterkste".

Ik ben nog lang niet uitgepraat over "mijn" kapmeeuwen. In een volgende TOORTS vertel ik u er meer over.

Niek Nicolai

-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-0-

GROENCURSUS HERFST 1987

Dinsdag 29 september was het weer zo ver... Er startte een nieuwe groencursus van het IVN.

Al tweemaal hadden we een groencursus "gedaan" met als gevolg dat we alweer vol verlangen uitzagen naar de volgende! De vier avonden en de vier daarop volgende excursies waren altijd zo boeiend, dat we teleurgesteld waren als het voorbij was. Een groot aandeel had Plien Peeters gewoonlijk en dat was natuurlijk een waarborg voor kwaliteit!

Deze cursus werd ze geassisteerd door mensen van de gidsencursus, "groene" gidsen dus, en zij hebben ons ook vol enthousiasme en grote kennis van zaken vele facetten van het "buitengebeuren" laten zien.

We hebben ons een avond beziggehouden met de vruchten en zaden die we rijkelijk tegenkomen in de herfst. Als leek denk je meestal: "Een bes is een bes", maar je komt er gauw achter, dat dat wel even anders ligt. Dan hoor je van schijnvruchten, steenvruchten, pitvruchten, enzovoort, enzovoort.

Even zovele zaden worden over je heen gestrooid en het is geweldig interessant te horen wat een listige manieren die kleine zaadjes hebben om vooruit te komen. Alles kunnen ze gebruiken om zich te verspreiden, zoals de wind, het water, de vogels en vaak "liften" ze gewoon op de vacht van dieren (en mensen).

De bijbehorende excursie ging door de Kennemer Duinen en daar hebben we alles "in natura" nog eens dunnetjes overgedaan. Vooral de bramen werden grondig bestudeerd!

Uiteraard is er tijdens de avonden veel aandacht besteed aan paddestoelen, de herfstbodes bij uitnemendheid. Een prachtige diaserie hebben we gezien en op de excursie in Leyduin vonden we heel mooie exemplaren, waarvan de groene koperzwam wel de meeste indruk op ons maakte.

De verschillende manieren van ontbladering heeft ook een avond centraal gestaan met alle bijbehorende processen. En wat er met de bladeren gebeurt als ze op de grond terecht zijn gekomen, dat is ook een wereld op zich. De functie van enorm veel diertjes daarin was ook een onderwerp waar één van de "groene" gidsen ons boeiend over vertelde.

We kregen een bak vol aarde en bladeren op tafel en daar mochten we naar hartelust in spitten. En Plien zou Plien niet zijn, als ze er niet nog een schepje bovenop deed door ons een hartverschuiving te bezorgen met een namaakmuis (de betrokkene beweert overigens dat die van een van de cursisten was - Red.).

De laatste excursie in Koningshof was helaas de enige die gedeeltelijk de "zegen van boven" kreeg. Maar wat veel goed maakte, was de "knipoog" van het wimperzwammetje.

Jon Valkenier

Loflied

Beste Plien en metgezellen,
Wat hadden jullie weer veel te vertellen
op de "Groencursus" van het I.V.N.!
Daarom klonnen we maar weer eens in de pen.

Want, al hebben jullie veel praats,
een bedankje is wel op zijn plaats.
Vier fijne avonden hebben we gehad
en de zondagen daarna weer fijn op stap.

Dan gaat een wereld voor je open,
ook al moeten we er uren voor lopen.
Zelfs 't weer hadden we altijd mee.
We zijn dan ook heel tevrede

Over alles wat we hebben geleerd.
Alleen de laatste keer waren we hem bijna gesmeerd!
De muizen sprongen om je oren;
de ene gil na de andere kon je horen.

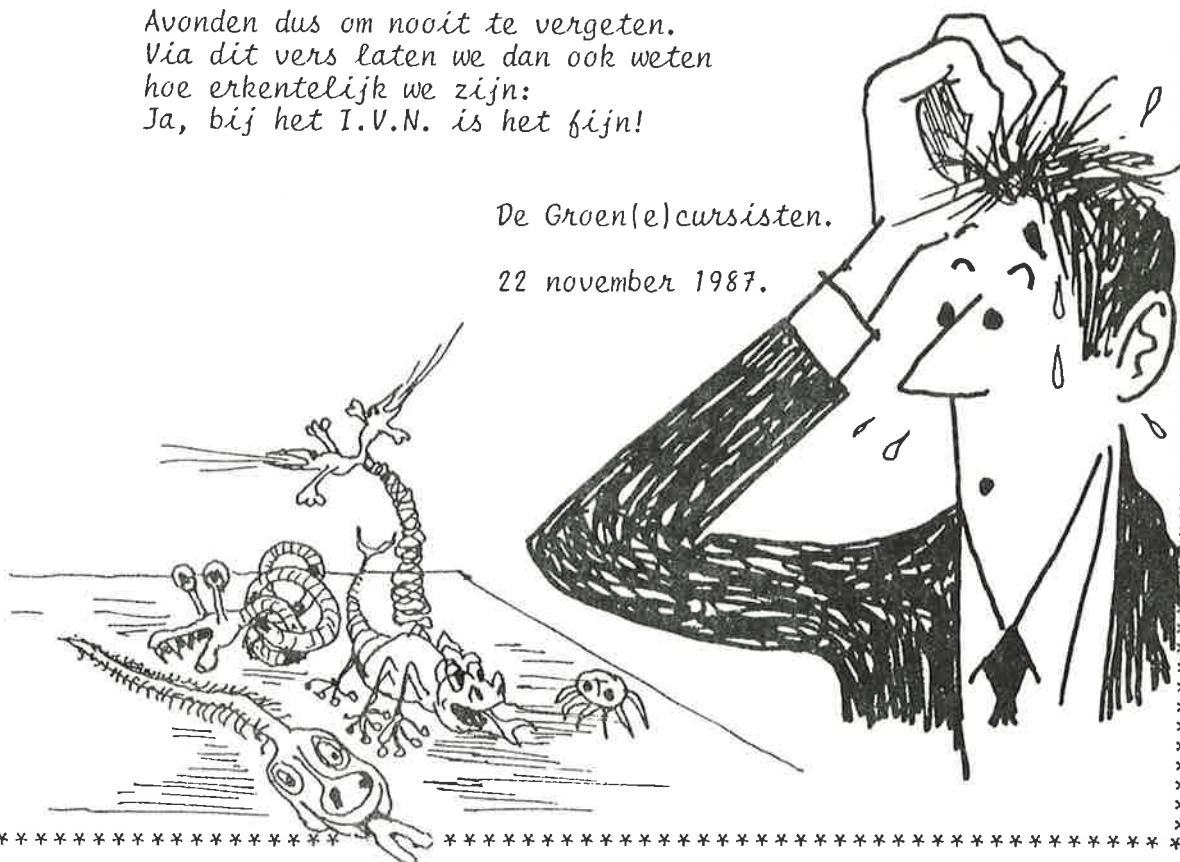
Wurmen en pissebedden werden op tafel gesmeten
en tussendoor hebben we speculaas gegeten!
En wat er over het liefdesleven van de wurmen werd
verteld.....
Daarvan stonden we versteld.

Enge hormonen en waardeloze tabellen!
Spinnepoten moesten we tellen!
Zelfs over ontbladeringssystemen
konden we alles vernemen.

Avonden dus om nooit te vergeten.
Via dit vers laten we dan ook weten
hoe erkentelijk we zijn:
Ja, bij het I.V.N. is het fijn!

De Groen(e)cursisten.

22 november 1987.

Nog meer groen

OBSERVATIES VAN EEN DEELNEMER AAN DE GIDSENCURSUS

Het onderwerp "Paddestoelen" was een van de herfstverschijnselen die tijdens de groencursus werden behandeld.

Anneke Wegman hield de inleiding en vertelde over schimmeldraden en zwamvlokken. Tevens kwam de ongeslachtelijke voortplanting door middel van sporen ter sprake. Zij vertelde dat het enige doel van de paddestoelen, de vruchtlichamen, het produceren van enorme hoeveelheden sporen is.

Ria Veldkamp kwam vervolgens met een opdracht voor de groencursisten. Aan de hand van een namenlijst en een aantal afbeeldingen van paddestoelen moest een kwartetspel worden gevormd, waarbij de rangschikking aanvankelijk naar ieders eigen idee kon plaatsvinden. Met behulp van een paddestoelengids bleek echter dat het kwartet slechts op één manier samen te stellen was. Een bijzonder originele en leerrijke manier om paddestoelen te leren determineren.

Dat paddestoelen lang niet allemaal eetbaar zijn, behandelde Yvonne Beerthuizen. Via pupilverwijding, versnelling van de hartslag, gezichtshallucinaties, degeneratie van de lever, hevige pijnaanvallen en coma belandde zij uiteindelijk bij de dood. Wel vertelde zij erbij dat het aantal paddestoelen dat dodelijk giftig is, relatief klein is.

Deze boeiende avond werd afgesloten met een diapresentatie, aan de hand waarvan de kennis van paddestoelen getoetst kon worden. José Ottjes vertelde bijzonderheden over de geprojecteerde exemplaren.

De zondag ná de theorie-avond werd de opgedane kennis in praktijk gebracht tijdens een geslaagde wandeling in Woestduin, waar Plien, José en Ria de deelnemers vakkundig langs de vele paddestoelen gidsten. Vooral de ontdekking van de kopergroenzwam deed ieders mycologische hart sneller slaan.

Ronald Roorda

Als geknipt

In duinpannen treffen we vaak merkwaardig gevormde struiken aan. Het is alsof een tuinman ze met grote zorg heeft geknipt en ze een prachtige halve-bolvorm heeft gegeven. Maar dat is natuurlijk niet zo; geen duinbeheerder beschikt over zoveel geld, dat hij een legertje tuinlieden een volstrekt zinloos werk kan laten doen. Nee, de grote knipper is de wind. Daar komt geen schaar aan te pas, maar wel een ander, veel doeltreffender stuk gereedschap. Niet het nimmer aflatende rukken en trekken van de wind namelijk maakt de planten het leven

BELANGRIJKE MEDEDELINGEN BETREFFENDE HET PROGRAMMA

De achterkant van DE TOORTS vermeldt, afgezien van de al in de vorige aflevering aangekondigde wandeling in de Kennemerduinen op 17 januari en de ledenvergadering in februari, slechts twee eigen IVN-excursies voor volgend jaar:

- Haarlemmermeerse Bos

- Heempark Hillegom

Bovengemelde excursies vinden plaats in gebieden die net buiten de grens van Zuid-Kennemerland liggen en daardoor vallen ze ook buiten het kader van de Manifestatie Zuid-Kennemerland Natuurlijk.

De coördinatoren dragen zorg voor de doorgang van deze langzamerhand traditionele wandelingen.

Waarom slechts deze excursies vermeld? Niet omdat er dit voorjaar niet van alles op stapel staat.

Berichten daarover zullen u echter niet bereiken via uw vertrouwde TOORTS.

Nieuws over de activiteiten van de Manifestatie Zuid-Kennemerland Natuurlijk wordt in de vorm van een programmaboekje in de loop van het voorjaar ~~huis aan huis~~ verspreid.

Leden en donateurs ~~die buiten de regio Zuid-Kennemerland wonen~~, krijgen het programmaboekje thuisgestuurd.

-0-0-0-0-0-0-0-0-

agenda

Zondag 17 januari KENNEMERDUINEN, winterwandeling;
vertrek: Bergweg, 13.00 uur; coörd. Plien Peeters
26 34 36.

Maandag 29 februari LEDENVERGADERING, gebouw Stichting Welzijn Haarlem, Spaarne 72 (benedenverdieping hoek Korte-Veerstraat-Spaarne); aanvang 20.00 uur.

Zondag 15 mei HAARLEMMERMEERSE BOS, Hoofddorp; wandeling in samenwerking met IVN Aalsmeer; vertrek: Manege, 14.00 uur; coörd. Wim Dijkgraaf (02526-86702); voorwandelen in overleg.

VOORAANKONDIGING

In de tweede helft van mei is een wandeling gepland in de HEEMTUIN, Hillegom, Couperus Wende, schrijversbuurt Elsbroek aan de Ringvaart; dag en tijd worden opgenomen in de volgende TOORTS; coörd. Will van Beek (02520-17668).

N.B.

Zo weinig activiteiten, waarvan er dan twee bovendien in het late voorjaar plaatsvinden? Hoe zit dat? Voor toelichting: zie binnenkant van het omslag.

IVN